

การปรับตัวของชาวนาไทย บนเส้นทางสู่ความยั่งยืน

เวทีเสวนา "การปรับตัวของชาวนาไทยบนเส้นทางสู่ความยั่งยืน"
วันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2561 เวลา 10.45-12.00 น.
ณ ห้องประชุม 701 อาคารเฉลิมราชกุมารี 60 พรรษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รศ.สมพร อิศวิลานนท์
สถาบันคลังสมองของชาติ

E-mail: somporn@knit.or.th

1. สถานภาพและจุดอ่อนของชาวนาไทย

▶ สถานภาพของชาวนาไทย

✓ ชาวนาเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของภาคการเกษตรไทย มีครัวเรือนจำนวนมากประกอบอาชีพทำนา แต่ชาวนาจำนวนมากมีฐานะยากจน และตกอยู่ในภาวะเป็นหนี้สิน สูญเสียที่ดินทำกิน มีประสิทธิภาพการผลิตต่ำ และมีต้นทุนการผลิตสูง

✓ การผลิตขึ้นอยู่กับความเสี่ยงต่างๆที่ไม่สามารถควบคุมได้ โดยเฉพาะภัยธรรมชาติ ทั้งที่เกิดจากน้ำท่วม ภัยแล้ง ทำให้เกิดความแปรปรวนในรายได้ของครัวเรือนตามมา

✓ ชาดอานาจต่อรองทางการตลาด จะขายผลผลิตในทันทีหลังการเก็บเกี่ยว เพราะมีภาระเรื่องค่าใช้จ่ายและหนี้สิน ทำให้ได้ราคาต่ำ และไม่ได้รับความเป็นธรรมจากการขายผลผลิต มีรายได้ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ

▶ จุดอ่อนของชาวนาไทย

- ✓ มีทุนจำกัด ก้าวไม่ทันกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ ขาดการจัดการไร่นาเชิงธุรกิจ เกษตรกรจำนวนไม่น้อยพึ่งพิงการเกษตรเพื่อเป็นแหล่งความมั่นคงทางอาหารของครัวเรือนเป็นสำคัญ
- ✓ การผลิตสินค้ายังเป็นสินค้าคละ ไม่ได้คำนึงถึงคุณภาพ ความปลอดภัยและมาตรฐานตามกฎหมายการค้าใหม่ ไม่เข้าใจถึงบริบทของการตลาดการค้าที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้ผลิตแล้วไม่ได้ราคา
- ✓ การผลิตเป็นรายเล็กรายน้อยทำให้การเข้าถึงตลาดสมัยใหม่ทำได้ยากและจำกัด
- ✓ การผลิตขาดความเข้าใจถึงการคำนึงถึงผู้บริโภค ก้าวไม่ทันกับการตอบสนองของกลไกการตลาดสมัยใหม่

▶ ชาวนาจึงก้าวไม่พ้นหุบเหวที่เป็นกับดักสู่ความยากจน

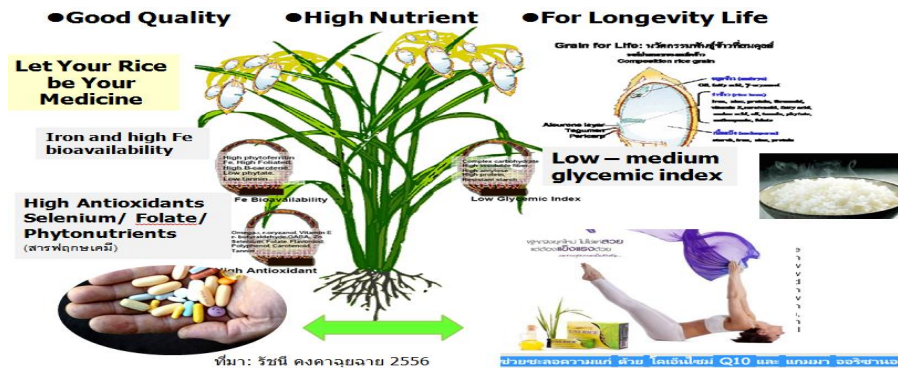
✓ ปัญหาความยากจนของเกษตรกรราย
ย่อยและความไม่มั่นคงในอาชีพ

- ทำการผลิตจาก
ประสบการณ์
- ขาดข้อความรู้
ในการจัดการ
- ทำการผลิตโดยไม่
คิดถึงคุณภาพ
มาตรฐาน และ
ความปลอดภัย

- เข้าไม่ถึงกลไก
ตลาด
- ขายผลผลิต
ในรูปสินค้าคละ
ไม่ได้ราคา
- ไม่มีอำนาจ
ต่อรอง ไม่เข้าใจ
กลไกตลาด

2. ชาวนาไทยภายใต้ความท้าทายใหม่

► การยกระดับชาวนารายย่อยให้ก้าวทันกับบริบทการเปลี่ยนแปลงของตลาดการค้าและสร้างความมั่นคงในอาชีพ

Community engagement

● สร้างวิธีการจัดการใหม่

✓ ทำอย่างไรจะยกระดับการจัดการในไร่นาของเกษตรกรหรือการผลิตสินค้าของชุมชนให้ได้คุณภาพและมาตรฐาน

การมีพันธกิจร่วมของภาควิชาการและภาครัฐ

- พันธุ์จำเพาะ
- วิธีการผลิตจำเพาะ
- สร้างผลิตภัณฑ์ที่โดดเด่น

● Social enterprise

● สร้างช่องทางตลาดใหม่

✓ ทำอย่างไรจะผูกโยงการตลาดให้เข้ากับระบบการผลิตอย่างเป็นธรรมและมีประสิทธิภาพ

การมีพันธกิจร่วมกับภาคเอกชน

► ใช้นวัตกรรมเป็นแรงขับเคลื่อนยกระดับสินค้าข้าวไทย หนีกับดักสินค้าราคาต่ำ

- ✓ ลดการผลิตแบบ Mass production สู่การผลิตแบบ Niche Production
- ✓ ทำให้เกิดความได้เปรียบด้านต้นทุน และยกระดับความสามารถในการแข่งขัน
- ✓ นำไปสู่การยกระดับในคุณค่าและมูลค่าสินค้าข้าว
- ✓ ปรับเปลี่ยนจากทำมากได้น้อย มาเป็นทำน้อยได้มาก

เกษตรกรรมดั้งเดิม ภาคเกษตรมั่นคง สิ่งแวดล้อมยั่งยืน

สร้างคุณค่าและมูลค่า

Process and product
upgrading

Functional
upgrading

Inter-sectoral
upgrading

นวัตกรรม

► ปรับการผลิตก้าวให้ทันกับความต้องการของผู้บริโภค สู่อาหารปลอดภัยและได้โภชนาการ

✓ รูปแบบการบริโภคที่กำลังเปลี่ยนแปลงทำให้เกิด
ทางเลือกในระบบการผลิต

- ความต้องการอาหารปลอดภัย อาหารอินทรีย์
- ความต้องการอาหารที่มีคุณค่าโภชนาการ อาหารที่เป็นยา
- ความกังวลเรื่องผลกระทบด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม: โลกร้อน
สวัสดิการสัตว์ การใช้น้ำมากเกินไป การกีดกันการค้า

✓ เกิดทางเลือกในระบบการผลิตในหลายรูปแบบมากขึ้น เช่น เกษตร
อินทรีย์ เกษตรปลอดภัย การเกษตรที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

► เปลี่ยนความคิดการผลิตในไร่นาให้ไกลกว่าเพื่อผลิต เพื่อเป็นพืชอาหารจานหลัก

๑ การผลิตข้าวหากมองให้ไกลกว่าพืชอาหารจานหลัก โดยมองให้เห็น
ห่วงโซ่คุณค่าจะสร้างผลิตภัณฑ์สินค้าใหม่ที่มีมูลค่าสูง

● Good Quality

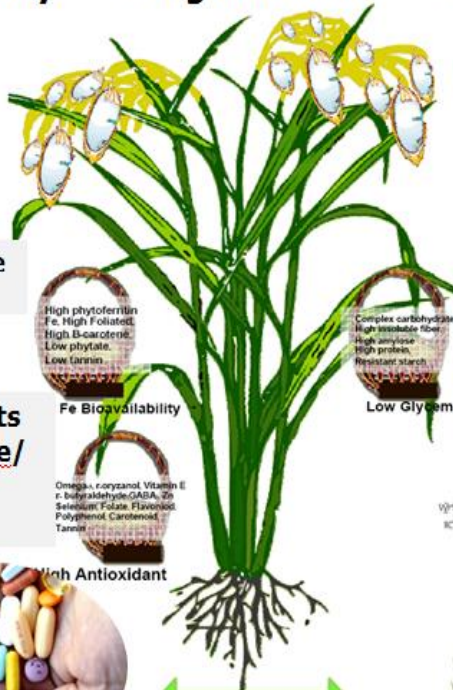
● High Nutrient

● For Longevity Life

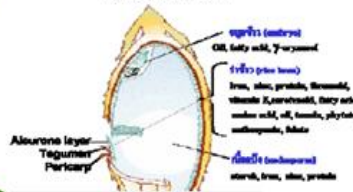
Let Your Rice
be Your
Medicine

Iron and high Fe
bioavailability

High Antioxidants
Selenium/ Folate/
Phytonutrients
(สารพฤกษเคมี)

Grain for Life: นวัตกรรมข้าวเจ้าที่ทนต่อ
สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง
Composition rice grain

Low – medium
glycemic index

ที่มา: รัชนี คงคาลัย 2556

ขายชะลอความแก่ ด้วย โคเอ็นไซม์ Q10 และ แกมมา ออร์ซานอล

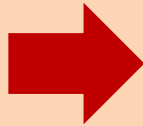

► เปลี่ยนความคิดการผลิตในไร่นา ฯ(ต่อ)

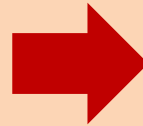
✓ การพัฒนาสินค้าข้าวให้เป็นผลิตภัณฑ์โภชนาการและเสริมความงาม

**Organic Jasmine
Rice production**

**Organic Jasmine
Paddy 20 B/kg**

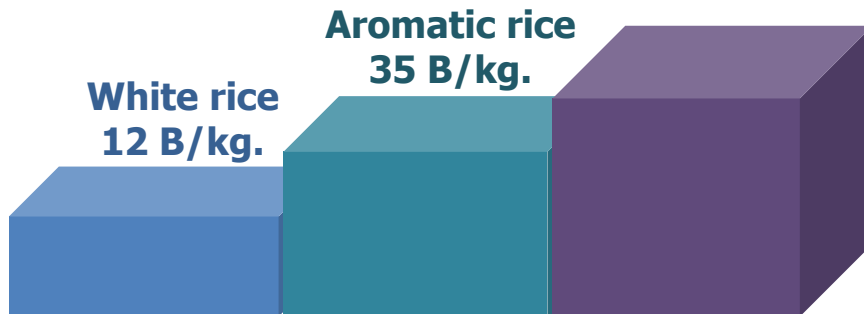
**Organic Jasmine
white rice
70 B/kg**

**Cosmetic/spa
5000 B/kg**

**Nutritive rice
>80 B/kg.**

**Medicinal material
6,500 B/kg**

► ยกระดับการผลิตของเกษตรกรให้ได้มาตรฐานและความปลอดภัยเพราะเป็นความจำเป็นในยุคของการค้าเสรี

✓ มาตรฐาน IFOAM, USDA ORGANIC
✓ มาตรฐานทั่วไป
✓ SPS/QIE/CODEX/ IPPC/OIE

✓ มาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหาร เช่น ข้าวหอมมะลิ
✓ มาตรฐานระบบ (เช่น GAP, Organic Thailand, GMP เป็นต้น)
✓ มาตรฐานชุมชน
✓ มาตรฐานทั่วไป
✓ SPS/QIE/CODEX/ IPPC

มาตรฐานไทย

มาตรฐานสากล

International Standard

Country Standard

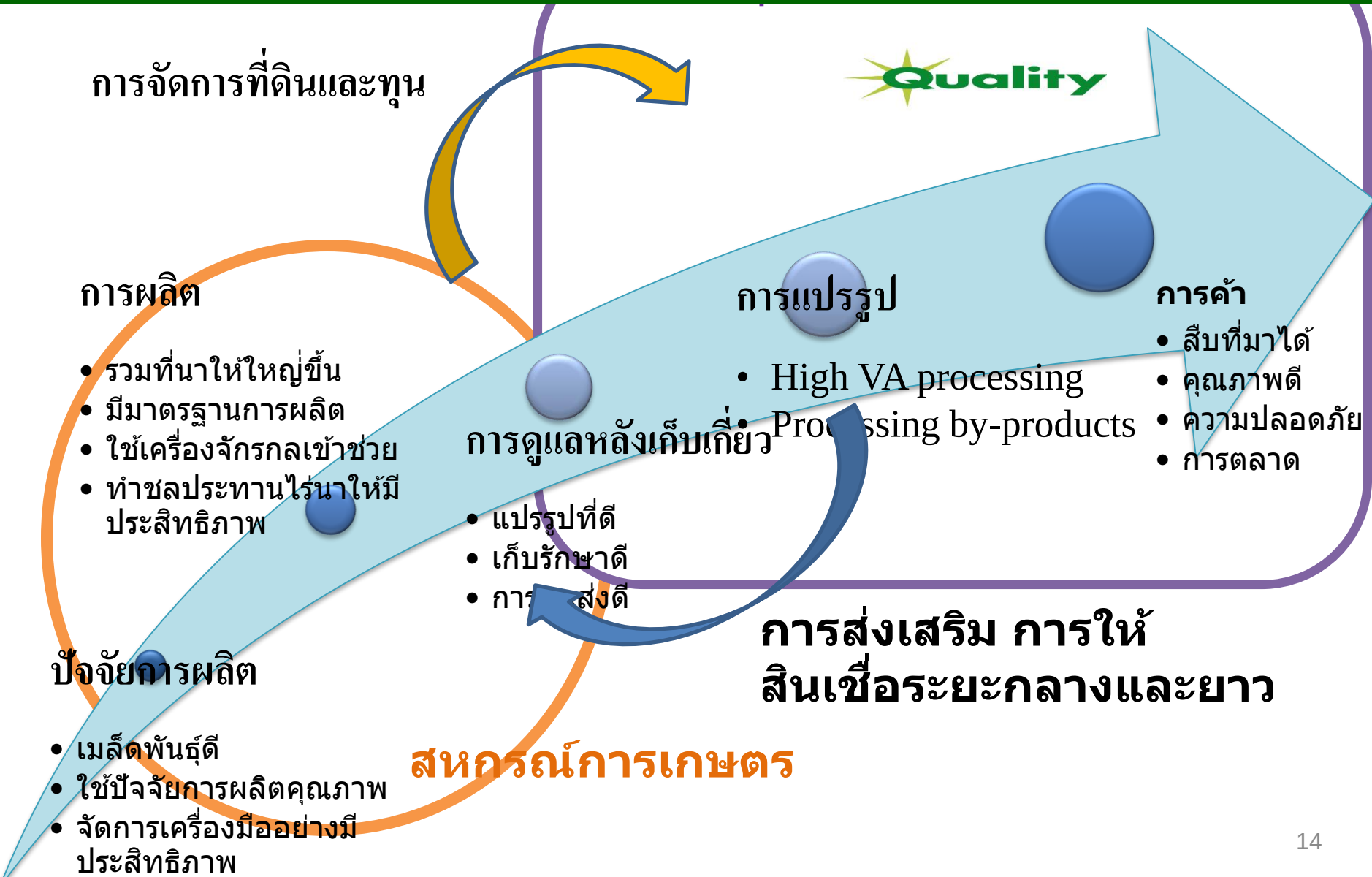
✓ การเข้าสู่ World Free Trade Economy ตามบริบทของ องค์การการค้าโลก

~~~~~ มิติเวลา ~~~~~

✓ การก้าวสู่ยุคการค้าเสรี
✓ ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีและนวัตกรรม

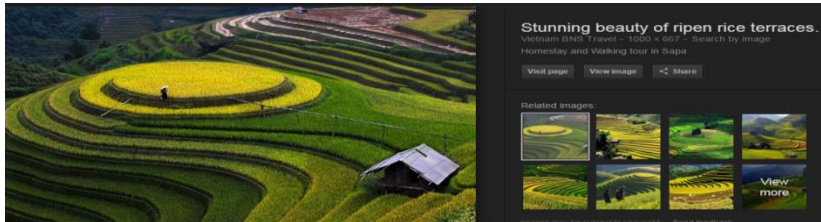
► ยกระดับกระบวนการผลิตและการตลาดของชุมชนให้เกิดการรวมตัวเป็นเครือข่าย เพื่อสร้างความได้เปรียบต่อขนาด

► การยกระดับภาคไร่นาของชุมชนสู่ภารกิจร่วม เพื่อสร้างกิจกรรมการเกษตรเชิงพหุภาระกิจ

➡ การยกระดับและเชื่อมโยงอุปทานข้าวจากการเป็นพืชอาหารจานหลักสู่การเป็นแหล่งพลังงานสีเขียวและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

✓ ท้องทุ่งนากับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรนิเวศ

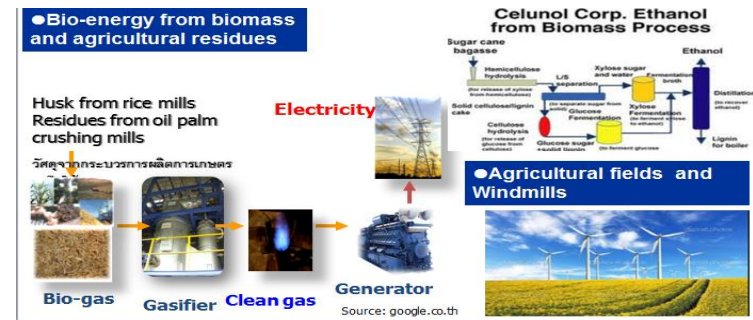
✓ Rice straw for Mushroom enterprise

✓ ท้องทุ่งนากับการเป็นแหล่งผลิตพลังงานสีเขียว

✓ Biomass Resources from Rice Industry: Rice husk and rice straw as bio-energy

Q&A

ขอขอบคุณ

